

ISSN 2617-9660

DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-3\(15\)](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-3(15))

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР СУДОВОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ З ПИТАНЬ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ

ЕКСПЕРТ: ПАРАДИГМИ ЮРИДИЧНИХ НАУК І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

EXPERT: PARADIGM OF LAW
AND PUBLIC ADMINISTRATION

№ 3 (15) – червень 2021

Електронне наукове видання
підготовлене у науковому партнерстві
із Всеукраїнською Асамблеєю
докторів наук з державного управління

Київ
Видавництво Ліра-К
2021

Редакція

Головний редактор

Романенко Євген Олександрович,
доктор наук з державного управління, професор,
Проректор з наукової роботи Національного
авіаційного університету, Президент Асамблеї
докторів наук з державного управління України,
Академік Міжнародної Кадрової Академії,
Академії наук вищої школи та Української
Технологічної Академії, Почесний доктор На-
ціонального інституту економічних досліджень
Грузії, Заслужений юрист України. Заступники
головного редактора:

Федоренко Владислав Леонідович,
доктор юридичних наук, професор,
DrHb-доктор хабілітований наук правничих,
заслужений юрист України
Кислий Анатолій Михайлович,
доктор юридичних наук, професор
Жукова Ірина Віталіївна,
кандидат наук з державного управління,
доцент

Видається з листопада 2018 року
Періодичність: 6 разів на рік + спецвипуск
Друкується за рішенням Вченої ради
Науково-дослідного центру судової експертизи
з питань інтелектуальної власності
Міністерства юстиції України
(Протокол №28 від 16.06.2021)

Згідно Наказу Міністерства освіти і науки
України від 28.12.2019 № 1643 (Додаток 4)
журналу присвоєно категорію "Б"
в галузях юридичних наук та державного
управління

Видання включено до Google Scholar, а, також,
до міжнародних наукометричних баз: Turkish
Education Index (Турція), Polish Scholarly
Bibliography (Польща), Eurasian Scientific Journal
Index, ResearchBib.

Відповідальність за зміст, достовірність фактів,
цитат, цифр несуть автори матеріалів. Редакція
залишає за собою право на незначне редагування
і скорочення (зі збереженням авторського
стилю та головних висновків). Редакція не
завжди поділяє думки авторів та не несе
відповідальність за надану ними інформацію.
Матеріали подано в авторській редакції.
Передрук – тільки з дозволу редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Фрометівська, 2,
м. Київ, 03039 E-mail: irina.pravo@ukr.net
<http://maup.com.ua/ua/ekspert.html>

Адреса видавництва:
«Видавництво Ліра-К»
Свідцтво № 3981, серія ДК.
03142, м. Київ, вул. В. Стуса, 22/1
тел./факс (044) 247-93-37; 228-81-12
Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net

Editorial

Editorial in Chief

Romanenko Yevgen Oleksandrovych,
Doctor of Science in Public Administration,
Professor, Vice-Rector for Research at the National
Aviation University, President of the Assembly of
Doctors of Science in Public Administration
of Ukraine, Academician of International
Personnel Academy, Academy of Higher Schools
and Ukrainian Technological Academy, Honorary
Doctor of Economics and National Studies
of Ukraine

Honored Lawyer of Ukraine Deputy Editors:
Fedorenko Vladislav Leonidovich,
Doctor of Law, Professor, DrHb-Doctor Habilitated
Law Sciences, Honored Lawyer
of Ukraine
Kislii Anatoliy Mikhailovich,
Doctor of Law, Professor
Iryna Vitaliivna Zhukova,
Candidate of Sciences in Public Administration,
Associate Professor

Published from november 2018
Pereodisity: 6 times on a year + one
Published according to the decision
of the Academic Council of the Research Center
for Forensic Examination on Intellectual
Property of the Ministry of Justice of Ukraine
(Protocol No 28 from 16.06.2021)

According to the Order of the Ministry of
Education and Science of Ukraine dated December
28, 2019 № 1643 (Annex 4), to the magazine was
assigned category "B" in the fields of legal sciences
and public administration.

The publication is included in Google Scholar,
as well as in international scientific databases:
Turkish Education Index (Turkey), Polish Scholarly
Bibliography (Poland), Eurasian Scientific Journal
Index, ResearchBib.

The authors are responsible for the content,
accuracy of the facts, quotes, numbers. The editors
reserves the right for a little change and reduction
(with preservation of the author's style and main
conclusions). Editors can not share the world views
of the authors and are not responsible
for the information provided. Materials filed
in the author's edition.
Reprinting – with the editorial's permission strictly.

Address of the editorial board: street Frometov-
skaya, 2, Kiev, 03039 mail: irina.pravo@ukr.net
<http://maup.com.ua/ua/ekspert.html>

Address of the editorial:
«Publishing Lira-K»
Certificate number 3981, series DK.
03142, Kyiv, street. V. Stusa, 22/1
tel / fax (044) 247-93-37; 228-81-12
Website: lira-k.com.ua, editorial: zv_lira@ukr.net

Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління : електронне
наукове видання : збірник. – 2021. – № 3 (15) – червень. – Київ : Видавництво Ліра-К,
2021. – 254 с.

Головний редактор:

Романенко Євген Олександрович – доктор наук з державного управління, професор, проректор з наукової роботи Національного авіаційного університету, Президент Асамблеї докторів наук з державного управління України, Академік Міжнародної Кадрової Академії, Академії наук вищої школи та Української Технологічної Академії, Почесний доктор Національного інституту економічних досліджень Грузії, Заслужений юрист України.

Заступники головного редактора:

Федоренко Владислав Леонідович – доктор юридичних наук, професор, DrHb-доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), заслужений юрист України, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України.

Кислий Анатолій Михайлович – доктор юридичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту права Міжрегіональної Академії управління персоналом.

Жукова Ірина Віталіївна – кандидат наук з державного управління, доцент, заступник директора з навчально-виховної роботи Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Члени редакційної колегії з державного управління:

1. **Акімова Людмила Миколаївна** – доктор наук з державного управління, доцент кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

2. **Воротін Валерій Євгенович** – доктор наук з державного управління, професор, завідувач відділу комплексних проблем державотворення Інституту законодавства Верховної Ради України.

3. **Гурковський Володимир Ігорович** – доктор наук з державного управління, старший дослідник, професор кафедри інформаційної політики та цифрових технологій Національної академії державного управління при Президентові України, перший заступник директора ВГО «Центр дослідження проблем публічного управління».

4. **Кіслов Денис Васильович** – доктор наук з державного управління, доцент, член-кореспондент Української академії наук, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

5. **Кринична Ірина Петрівна** – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Дніпропетровського регіонального інституту державного управління при Президентові України.

6. **Міхальський Томаш** доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету, Гданськ, Польща.

7. **Мотренко Тимофій Валентинович** – доктор філософських наук, професор, Академік Національної академії педагогічних наук України, професор кафедри публічного ад-

міністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

8. **Новак-Каляєва Лариса Миколаївна** – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

9. **Орлова Наталія Сергіївна** – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Київського національного торговельно-економічного університету.

10. **Рябцев Геннадій Леонідович** – доктор наук з державного управління, кандидат технічних наук, професор, професор Києво-Могилянської школи врядування, головний науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень, директор спеціальних проектів Науково-технічного центру «Псіхея», член Експертної ради Міністерства енергетики України, член Комітету з питань розвитку економічної конкуренції Торгово-промислової палати України, експерт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

11. **Сурай Інна Геннадіївна** – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління та публічної служби Національної академії державного управління при Президентові України.

12. **Тимошик Лілія Павлівна** – кандидат економічних наук, Вчений секретар Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, судовий експерт, оцінювач.

13. Хаджирадєва Світлана Костянтинівна – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та публічної служби Національної академії державного управління при Президентові України.

14. Якимчук Аліна Юріївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри дер-

жавного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування.

15. Яровой Тихон Сергійович – кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

Члени редакційної колегії з права:

16. Ануфрієв Микола Іванович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної Академії управління персоналом.

17. Берназюк Ян Олександрович – доктор юридичних наук (конституційне право; муніципальне право), професор кафедри конституційного та міжнародного права, Заслужений юрист України, професор кафедри Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського.

18. Вечорек Лешик – доктор хабілітований, доцент, завідувач кафедри кримінального права, кримінології та криміналістики Відділення права та соціальних наук Університету Яна Кохановського в м. Кельце (Польща).

19. Дорохіна Юлія Анатоліївна – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності Міжрегіональної Академії управління персоналом.

20. Заросило Володимир Олексійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності Міжрегіональної Академії управління персоналом.

21. Кайдашев Роман Петрович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної Академії управління персоналом.

22. Кислий Анатолій Михайлович – доктор юридичних наук, професор, директор Національно-наукового інституту права Міжрегіональної Академії управління персоналом.

23. Коваленко Валентин Васильович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України.

24. Козаченко Олександр Іванович – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності Міжрегіональної Академії управління персоналом.

25. Литвиненко Віктор Іванович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Міжрегіональної Академії управління персоналом.

26. Муравйов Кирило Володимирович – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної Академії управління персоналом.

27. Нестерович Володимир Федорович – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка.

28. Ніколас Шмітт – кандидат наук, старший науковий співробітник Інституту федералізму Університету Фрібургу (Швейцарія).

29. Скрипнюк Олександр Васильович – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, Заслужений юрист України, Заступник директора Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України.

30. Титко Анна Василівна – кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ.

31. Фатхутдінов Василь Гайнулович – доктор юридичних наук, начальник головного управління Пенсійного фонду України у Київській області.

32. Яблонская-Бонса Йоланта – професор, доктор юридичних наук, керівник кафедри теорії, філософії та історії права Академії Леона Козьмінського в Варшаві, головний редактор часопису «Критика права» (Республіка Польща).

33. Янчук Артем Олександрович, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, радник Першого заступника Голови Верховної Ради України.

34. Яскренія Єжи – професор, доктор хабілітований (Dr Hab), декан Факультету юридичних і суспільних наук Університету ім. Яна Кохановського в м. Кельце, завідувач кафедри конституційного, європейського і міжнародного публічного права, Віце-президент Правління Польського Товариства конституційного права, Спікер Товариства Польських парламентаріїв, член Правління Європейського Товариства колишніх парламентаріїв Ради Європи (FP-AP) в Парижі (Польща)

Editor in Chief:

Romanenko Yevgen Oleksandrovykh – Doctor of Science in Public Administration, Professor, Vice-Rector for Research at the National Aviation University, President of the Assembly of Doctors of Science in Public Administration of Ukraine, Academician of International Personnel Academy, Academy of Higher Schools and Ukrainian Technological Academy, Honorary Doctor of Economics and National Studies of Ukraine.

Deputy Editors:

Fedorenko Vladislav Leonidovich – Doctor of Law, Professor, Director of the Scientific Research Center of Forensic Examination from the questions of Intellectual Property of the Ministry of Justice of Ukraine.

Kisliy Anatoliy Mikhailovich – Doctor of Law, Professor, Director of the Educational and Research Institute of Law of the Interregional Academy of Personnel Management.

Zhukova Iryna Vitaliivna – Candidate of Science in Public Administration, Associate Professor, Deputy Director from the Educational Work of the Educational and Scientific Institute of Management and Psychology of the State Institution of Higher Education UNIVERSITY OF EDUCATIONAL MANAGEMENT.

Members of the editorial board of Public Administration:

1. **Akimova Liudmyla Nikolaevna** – Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management.

2. **Vorotin Valery Yevgenyovych** – Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Head of the Department of Complex Problems of State Building of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine.

3. **Gurkovsky Volodymyr Igorevich** – Doctor of Sciences in Public Administration, Senior Researcher, Professor of the Department of Information Policy and Digital Technologies of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, First Deputy Director of the Center for Research on Public Administration Problems. vladimir.

4. **Khadzhyradieva Svitlana Kostiantynivna** Doctor of Science in Public Administration, Professor Head of the Department of Public Administration and Public Service of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

5. **Kislov Denis Vasilievich** – Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor, Corresponding Member of the Ukrainian Academy of Sciences, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Human Resources Management.

6. **Krynychna Iryna Petrivna** – Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Administration and Local Self-Government of Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

7. **Michalski Tomasz** Doctor of Science, Associate Professor, Department of Geography, Regional Development, Gdansk University, Gdansk, Poland.

8. **Motrenko Tymofii Valentinovich** – Doctor of Philosophy, Professor, Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management.

9. **Novak-Kalyaeva Larisa Nikolaevna** – Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Administration of the Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

10. **Orlova Nataliia Sergeevna** – Doctor of Sciences in Public Administration, professor, professor of the Department of Public Administration and Management of Kyiv National Trade and Economics University.

11. **Riabtsev Gennadii Leonidovich** – Doctor of Science (Dr. Hab.) in Public Administration, Candidate of Sciences (PhD) in Chemical Engineering, Professor, Professor of the Kyiv-Mohyla School of Governance; Chief Researcher of the National Institute for Strategic Studies; Special Projects Director of Scientific and Technical Centre PSYCHEA; Member of the Expert Board of Ministry of Energy of Ukraine, Member of the Committee on Economic Competition Development of the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine; Expert of the National Agency for Higher Education Quality Assurance.

12. **Suray Inna Gennadyevna** – Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Professor of Public Administration and Public Service at the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

13. Timoschik Liliya Pavlivna – Candidate of Economic Sciences, Scientific Secretary, Scientific and Research Center for Shipboard Expertise, Power Supply and Telecommunications Ministry of Justice of Ukraine, Shipboard Expert.

14. Yakymchuk Alina Yurievna – Doctor of Economics, professor, professor of the Department of Public Administration, Documentation and In-

formation Activity of the National University of Water Management and Nature Management.

15. Yarovoi Tikhon Sergeevich – Ph.D. in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management.

Members of the editorial board:

16. Anufriev Nikolai Ivanovich – Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Administrative, Financial and Banking Law of the Interregional Academy of Personnel Management.

17. Bernaziuk Ian Alexandrovich – Doctor of Law (constitutional law; municipal law), Professor of the Department of Constitutional and International Law, Honored Lawyer of Ukraine, Professor of the department V.I. Vernadsky Taurida National University.

18. Dorokhina Juliia Anatolievna – Doctor of Law, Associate Professor, Professor of the Department of Security Management, Law Enforcement and Anti-corruption Activities of the Interregional Academy of Personnel Management.

19. Fatkhutdinov Vasyl Hajnulovitch – Doctor of Law, Head of the Main Department of the Pension Fund of Ukraine in the Kyiv region.

20. Jabłońska-Bonca Jolanta – Prof., dr hab., Head of the Department of Theory, Philosophy and History of Law of the Leon Kozminski Academy in Warsaw, Editor-in-Chief of the journal Critique of Law (Republic of Poland).

21. Kaydashev Roman Petrovich – Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Administrative, Financial and Banking Law of the Interregional Academy of Personnel Management.

22. Kisly Anatoly Mikhailovich – Doctor of Law, Professor, Director of the Educational and Research Institute of Law of the Interregional Academy of Personnel Management.

23. Kisly Anatoly Mikhailovich – Doctor of Law, Professor, Director of the Educational and Research Institute of Law of the Interregional Academy of Personnel Management.

24. Kozachenko Oleksandr Ivanovich – Candidate of Legal Sciences, Senior Researcher, Professor of the Department of the Department of Security Management, Law Enforcement and Anti-corruption Activities of the Interregional Academy of Personnel Management.

25. Kovalenko Valentin Vasilievich – Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Corresponding member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Leading Researcher of the Copyright and Related Rights Sector of the Laboratory of Copyright and Information Technologies of the Scien-

tific and Research Center of Forensic Expertise on Intellectual Property of the Ministry of Justice of Ukraine.

26. Muraviov Kyrylo Volodymyrovych – Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Administrative, Financial and Banking Law of the Interregional Academy of Personnel Management.

27. Nesterovych Volodymyr Fedorovych – Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of State and Legal Disciplines of Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko.

28. Nicolas Schmitt – PhD, Senior Research Fellow of the Institute of Federalism of the University of Fribourg (Switzerland).

29. Skrypniuk Oleksandr Vasylovych – Doctor of Law, Professor, Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Deputy Director of the Institute of State and Law. V.M. Koretsky NAS of Ukraine.

30. Tytko Anna Vasylivna – Candidate of Law, Leading Researcher at the National Academy of Internal Affairs.

31. Vychorek Lesik – doctor habilitated, Associate Professor, Head of The Department of Criminal Law, Criminology and Criminalistics, The Faculty of Law and Social Sciences, Jan Kochanowski University in Kielce (Poland).

32. Yaskrenia Jerzy – professor, doctor habilitated (Dr Hab), Decan of the Faculty of Law and Social Sciences, University. Jan Kochanowski in Kielce, Head of the Department of Constitutional, European and International Public Law, Vice-President of the Board of the Polish Society of Constitutional Law, Speaker of the Society of Polish Parliamentarians, Member of the Board of the European Society of Former Parliamentarians of the Council of Europe (FP-AP) in Paris (Poland).

33. Yanchuk Artem Oleksandrovych, Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Adviser to the First Vice Speaker of The Verkhovna Rada of Ukraine.

34. Zarosylo Volodymyr Olexijovych – Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Management of Security, Law Enforcement and Anti-Corruption Activity of the Interregional Academy of Personnel Management.

Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності

Андрущук Геннадій Олександрович
Технології штучного інтелекту:
аналіз патентних трендів 12

Кісінь Наталія Валеріївна
Судова експертиза об'єктів
інтелектуальної власності
в Україні: предмет, завдання
та межі компетенції..... 26

Тимошик Лілія Павлівна
Методика та практика оцінювання
матеріальної шкоди у результаті
порушення прав інтелектуальної
власності за методом прямої
капіталізації доходу 41

Криміналістика і судова експертиза

Архипов Віктор Віталійович
Судова експертиза
криптовалюти 63

Кривоножко Галина Євгенівна
Проблемні питання визначення
рефайлінгу як одної із складових
кіберзлочину в Україні під час
виконання судових експертиз
(експертних досліджень) 80

**Крупка Ярослав Анатолійович,
Краляк Марина Олександрівна,
Костенко Тетяна Вікторівна,
Зав'ялова Олена Леонідівна**
Злочини в сфері охорони та
раціонального використання надр:
досудове розслідування, судова
експертиза 87

Проблеми сучасного конституціоналізму

Рудик Петро Андрійович
Подальша трансформація положень
конституції французької республіки
в процесі здійснення конституційної
реформи 2008 року 100

Федоренко Владислав Леонідович
Утвердження основних моделей
і легітимних механізмів прийняття
конституцій: світовий досвід
для України 117

Шкляр Іванна Володимирівна
Суб'єкти конституційного права на
медичну допомогу із застосуванням
трансплантації 133

Питання публічного права

Батманова Вікторія Віталіївна
Гарантії забезпечення законності
надання публічних послуг
у сфері соціального захисту
населення 141

Берназюк Ян Олександрович
Принцип легітимних очікувань
(legitimate expectations):
поняття та зміст..... 147

Колос Ольга Валеріївна
Проблеми правозастосування
статті 325 кримінального кодексу
України в умовах поширення
вірусу Covid-19 163

Манько Геннадій Валерійович
Зарубіжний досвід здійснення
адміністративних процедур
у сфері захисту довкілля
та природних ресурсів.....175

Шкляр Іванна Володимирівна
Донорство – невід’ємна складова
забезпечення реалізації права на
медичну допомогу із застосуванням
трансплантації.....182

Питання приватного права

Прихожанов Валерій Олександрович
Шляхи підвищення
конкурентоспроможності
суб’єктів господарювання.....190

Сучасні технології управління в державі

**Михайловська Олена Василівна,
Старченко Григорій
Володимирович,
Дука Анастасія Петрівна**
Прогресивні управлінські
технології в публічній сфері198

Чернов Сергій Валерійович
Концептуальні засади запровадження
проектного підходу в публічному
управлінні сучасної держави.....205

Функціонування і розвиток механізмів державного управління

Столар Вадим Михайлович
Механізми вдосконалення системи
державних послуг в Україні (на
основі міжнародного досвіду)218

Концептуальні засади державної служби

Алюшина Наталія Олександрівна
Науково-методичний супровід
процесу управління персоналом
у державних органах.....226

**Шевченко Сергій Олексійович,
Мунько Анна Юріївна**
Від державного до публічного
управління: трансформаційний
фокус професійної підготовки237

УДК 346.3+346.32

[https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-3\(15\)-190-197](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-3(15)-190-197)

Прихожанов Валерій Олександрович,

*здобувач кафедри господарського та трудового права МАУП, 03039 Київ, вул. Фрометівська, 2
тел. 490-95-00, е-мейл olyaprih@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9659-6141>*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. В умовах глобалізації ринкової економіки важливого значення набуває підвищення конкурентоспроможності підприємств. Кожне з них має прагнути досягти економічного успіху не за рахунок запуску потоку контрафакту або ухилення от податків, використання інших незаконних засобів збагачення, а шляхом підвищення конкурентоспроможності компанії, її ділової репутації.

Ділова репутація відноситься до нематеріальних активів, об'єктів права промислової власності і, зокрема, до засобів індивідуалізації товарів та учасників господарського обігу. До засобів індивідуалізації відносяться такі об'єкти інтелектуальної (промислової) власності як знаки для товарів та послуг або торговельні марки, зазначення походження товару, комерційні найменування та промислові зразки, що використовуються для того, щоб відрізнити один товар або учасника господарського обігу від іншого.

Важливе місце серед вищезазначених засобів індивідуалізації належить іміджу компанії, її діловій репутації. Звідси виникає необхідність дослідження сутності ділової репутації та шляхи її підвищення як засобів підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Слід розрізняти такі поняття як «репутація» і «ділова репутація». Репутація – це суспільно-позитивна оцінка соціальних якостей людини, загальна думка, що склалася про когось або про щось.

Ділова репутація вважається вужчим поняттям ніж репутація, оскільки воно охоплює оцінку особи (юридичної особи) лише у сфері суспільно-виробничих відносин.

Виділення зазначених складових репутації має достатньо велике значення. Адже їх оптимізація має допомогти у вирішенні задачі підняття ділової репутації на більш високий рівень, а отже і забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Достатньо повне визначення усіх істотних складових ділової репутації є дуже важливим для наступної розробки організаційно-правових програмних документів: комплексних (цілових комплексних) програм, стратегій забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Виділення зазначених складових репутації має достатньо велике значення. Адже їх оптимізація має допомогти у вирішенні задачі підняття ділової репутації на більш високий рівень, а отже і забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємства.

ємства. Це по перше. По друге. Достатньо повне визначення усіх істотних складових ділової репутації є дуже важливим для наступної розробки організаційно-правових програмних документів: комплексних (цільових комплексних) програм, стратегій забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Система вищезазначених складових має бути доповнена. Пропонуємо ввести таку складову ділової репутації як імідж доповнити вказівкою як на найважливіший – міжнародний імідж держави, до якої належить підприємство або (якщо компанія приватна) – вказівкою на громадянство країни кінцевих володільців підприємства.

Слід також доповнити основні складові ділової репутації підприємства показниками інноваційності бізнесу: інноваційності продукції підприємства, процесу виробництва тощо.

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємства, репутація, ділова репутація, нематеріальні активи, право промислової власності, об'єкти права промислової власності, засоби індивідуалізації, імідж компанії.

Prikhozhanov Valery Alexandrovich,

applicant of the Department of Economic and Labor Law of IAPM, 03039 Kyiv, STR. Frometivska, 2, tel. 490-95-00, e-mail olyaprih@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9659-6141>

WAYS TO INCREASE THE COMPETITIVENESS OF BUSINESS ENTITIES

Abstract. In the context of globalization of the market economy, it is important to increase the competitiveness of enterprises. Each of them should strive to achieve economic success not by launching a flow of counterfeits or tax evasion, the use of other illegal means of enrichment, but by increasing the competitiveness of the company, its business reputation. Business reputation refers to intangible assets, objects of industrial property rights and, in particular, to the means of individualization of goods and participants in economic circulation. Means of individualization include such objects of intellectual (industrial) property as marks for goods and services or trademarks, indications of origin of goods, trade names and industrial designs used to distinguish one product or business entity from another. An important place among the above means of individualization belongs to the company's image, its business reputation. Hence the need to study the essence of business reputation and ways to improve it as a means of increasing the competitiveness of enterprises. A distinction should be made between "reputation" and "business reputation". Reputation is a socially positive assessment of a person's social qualities, a general opinion formed about someone or something. Business reputation is considered a narrower concept than reputation, because it covers the assessment of a person (legal entity) only in the field of social and industrial relations. The selection of these components of reputation is quite important. After all, their optimization helps to solve the problem of raising business reputation to a higher level, and thus ensure the competitiveness of the enterprise. Sufficiently complete definition of all essential components of business reputation is very important for the subsequent development of organizational and legal program documents: complex (target complex) programs, strategies to increase the competitiveness of enterprises. The selection of these components of reputation is quite important. After all, their optimization helps to solve the problem of

raising business reputation to a higher level, and thus ensure the competitiveness of the enterprise. This is the first. Second. A sufficiently complete definition of all the essential components of business reputation is very important for the subsequent development of organizational and legal program documents: comprehensive (targeted comprehensive) programs, strategies to ensure the competitiveness of enterprises. The system of the above components must be supplemented. We propose to introduce such a component of business reputation as an image to add an indication of the most important – the international image of the state to which the company belongs or (if the company is private) – an indication of the citizenship of the ultimate owners of the enterprise. It is also necessary to supplement the main components of the business reputation of the enterprise indicators of business innovation: innovation of enterprise products, production process and so on.

Keywords: enterprise competitiveness, reputation, business reputation, intangible assets, industrial property law, objects of industrial property law, means of individualization, company image.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації ринкової економіки важливого значення набуває підвищення конкурентоспроможності підприємств. Кожне з них має прагнути досягти економічного успіху не за рахунок запуску потоку контрафакту або ухилення от податків, використання інших незаконних засобів збагачення, а шляхом підвищення конкурентоспроможності компанії, її ділової репутації.

Отже, розгляд складових конкурентоспроможності підприємства, засобів підвищення його ділової репутації – має велике значення для забезпечення розвитку, досягнення економічного успіху.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні є численні дослідження промислової власності, в т.ч. ділової репутації підприємства, його іміджу. Так, проблеми, пов'язані з промисловою власністю, діловою репутацією компаній розглядалися в роботах Д. Берницької [1], С. Горина [2], О. Гребешкової [3], І. Зайцева [4], М. Рєпіної [5], В. Радіонова [6], С. Серова [7], О.В. Ярешко та ін.

В той же час доцільно в комплексі розглядати усі складові, що впливають

на конкурентоспроможність компанії, якість її нематеріальних активів. До цих активів належать і ділова репутація підприємства, яка здатна забезпечити йому значні конкурентні переваги на ринку. Поряд з діловою репутацією, до нематеріальних активів слід віднести об'єкти права промислової власності і, зокрема, засоби індивідуалізації товарів та учасників господарського обігу. До засобів індивідуалізації відносяться такі об'єкти інтелектуальної (промислової) власності як знаки для товарів та послуг або торговельні марки, зазначення походження товару, комерційні найменування та промислові зразки, що використовуються для того, щоб відрізнити один товар або учасника господарського обігу від іншого.

Отже, важливим стає дослідження шляхів підвищення ділової репутації, конкурентоспроможності підприємств в контексті нарощування усіх їх нематеріальних активів.

Слід наголосити, що достатньо повне визначення усіх істотних складових ділової репутації є дуже важливим для наступної розробки організаційно-правових програмних документів:

комплексних (цілових комплексних) програм, стратегій забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Метою дослідження є визначення складових конкурентоспроможності підприємства, засобів підвищення його ділової репутації для наступної розробки відповідних організаційно-правових програм, забезпечення реального підвищення показників зазначених характеристик (конкурентоспроможності та ділової репутації) компанії.

Виклад основного матеріалу. Згідно ч.ч. 1 і 2 ст. 32 «Недобросовісна конкуренція» ГКУ, недобросовісною конкуренцією (а це будь-які дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності), є також неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання, створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції, неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці, а також інші дії, що кваліфікуються відповідно до частини першої цієї статті.

Відмітимо, що даному випадку йдеться про неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання, оскільки правомірне її використання, зокрема, на підставі відповідних цивільно-правових або цивільно-правових договорів не є неправомірним. Зокрема, у господарському праві прикладом правомірного використання ділової репутації може бути договір комерційної концесії. Таким договором є договір комерційної концесії, який передбачає, як зазначається у ч. 2 ст. 366 ГКУ, використання

«...ділової репутації і комерційного досвіду праволодильця в певному обсязі, із зазначенням або без зазначення території використання щодо певної сфери підприємництва, підприємницької діяльності».

Неправомірним використанням ділової репутації суб'єкта господарювання визнаються: неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки; неправомірне використання товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу іншого виробника; порівняльна реклама, якщо в такій рекламі порушено вимоги законодавства України про рекламу, про захист від недобросовісної конкуренції або таку рекламу можна кваліфікувати як нечесну підприємницьку практику (ч. 1 ст. 33 ГКУ).

Неправомірним є також використання без дозволу уповноваженої на те особи чужого імені, комерційного найменування, торговельної марки, інших позначень, а також належних іншій особі рекламних матеріалів тощо, що може призвести до змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання, який має пріоритет на їх використання (ч. 2 ст. 33 ГКУ).

Слід розрізняти такі поняття як «репутація» і «ділова репутація». Репутація – це суспільно-позитивна оцінка соціальних якостей людини, загальна думка, що склалася про когось або про щось.

Ділова репутація (франц. reputation – відомість, добре ім'я, від лат. reputatio – міркування, роздум), як зазначається в «Юридичній енциклопедії» за ред.. Ю.С. Шемшученка, – це оцінка діяльності юридичної або фізичної особи – суб'єктів підприємницької діяльності, яка ґрунтується

на висновках щодо ділових якостей та морального обличчя цих суб'єктів, дотримання ними вимог законодавства (законотрусливість) і належного виконання договірних та ін. зобов'язань перед діловими партнерами і споживачами. Ділова репутація виражається у загальному визнанні здобутків фізичної особи, підприємства, організації чи установи, їх авторитету, в тому, що від них чекають надалі, який обсяг відповідальності на них покладається і як оцінюються їх вчинки оточенням, у суспільстві в цілому. Змістом термін «ділова репутація» близький до поняття честі і гідності, однак за обсягом дещо звужений, оскільки формується у взаємовідносинах, пов'язаних з реалізацією юридичною або фізичною особою своїх ділових якостей. Відповідно до чинного законодавства України захист ділової репутації і відшкодування моральної шкоди здійснюються у судовому порядку.

Ділова репутація є ключовим показником економічного успіху підприємства, підвищення його конкурентоспроможності. Забезпечення високої ділової репутації має бути чи не найголовнішим чинником стратегічних цілей підприємства. Грошову оцінку ділової репутації компанії звично визначають як гудвіл.

У науковій літературі (наприклад, Б.А. Райзберг) поняття «ділова репутація фірми» визначається як уявлення партнерів про фірму, яке сприяє її діяльності та враховується в умовах господарювання, натомість імідж фірми – це сума вражень, «образ» товару (послуги) фірми, що виробляє або продає товар (послугу), та яке забезпечує положення фірми на ринку, відданість покупця фірмовій марці. Л.

Новіченкова трактує репутацію фірми як колективну думку про компанію, що формується з часом у свідомості цільових груп на основі експертної оцінки економічного, соціального й екологічного аспектів її діяльності, а імідж фірми, на думку дослідниці, – це стійкий емоційно забарвлений образ, що формується у свідомості цільових груп у результаті сприйняття інформації про організацію [8].

Міжнародна організація – International Reputation Institute (IRI) виділяє основні складові репутації, які в комплексі дають адекватну оцінку будь-якому бізнесу. Серед них гудвіл, імідж, фінансова стійкість (здатність протистояти кризовим ситуаціям), соціальна відповідальність (дії, що викликають довіру як у працівників, так у суспільства), репутація керівництва, організаційна культура, а також якість продукції [9].

Виділення зазначених складових репутації має достатньо велике значення. Адже їх оптимізація має допомогти у вирішенні задачі підняття ділової репутації на більш високий рівень, а отже і забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємства.

В той же час, на нашу думку, система вищезазначених складових має бути доповнена. Яким чином? Розглянемо дві групи доповнень. Перша – це ті, які сформульовані у літературі. Другу групу доповнень становлять пропозиції автора цієї статті. Підкреслимо, що достатньо повне визначення усіх істотних складових ділової репутації, як вже зазначалось, є дуже важливим для наступної розробки організаційно-правових програмних документів: комплексних (цільових комплексних)

програм, стратегій забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Щодо пропозицій, висловлених вченими щодо ділової репутації, підвищення конкурентоспроможності компанії. Конкурентоспроможність підприємства на ринку визначають за допомогою конкурентних переваг, які виникають в економічній, технічній, організаційній сферах діяльності підприємства.

Відомий фахівець з проблем ділової репутації підприємств Д.І. Берницька пропонує розглядати конкурентні переваги в сучасних умовах розвитку економіки як здатність наявного потенціалу підприємства формувати й підтримувати сукупність певних властивостей, що відносяться до ділової репутації. Це система задекларованих цінностей та ділових принципів, культура якості ведення бізнесу, корпоративна філософія, а також місія і стратегія підприємства відносно його конкурентів. Зазначені та ін. властивості мають відповідати вимогам споживачів та партнерів, забезпечувати можливість перспективного розвитку, враховуючи нестабільність ринкового середовища [1].

Конкурентну перевагу визначають як рівень ефективного використання всіх видів ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємства. Це специфічні характеристики і властивості товару, які створюють для компанії певну перевагу над своїми прямими конкурентами. Конкурентна перевага – це будь-який чинник, що дає змогу підприємству досягти фінансових результатів. Набуття й утримання конкурентних переваг підприємствами залежить передусім від їх джерел. До основних джерел стійкої

конкурентної переваги М. Портер відносить: унікальну конкурентну позицію підприємства; ретельно підібрану систему видів діяльності; ставлення до конкурентів (компроміси, співробітництво тощо); визначення ключових факторів успіху [9]

Ж.-Ж. Ламбен визначає три групи факторів формування конкурентних переваг підприємства [10]: якість продукції (відмінні якості товару, які мають підвищену цінність для споживача); витрати виробництва (переваги підприємства в питаннях контролю над рівнем цін і витрат, адміністрування й управління товаром) та ключові компетенції (особливі навички або технології, які створюють унікальну цінність для споживача).

Що стосується другої групи доповнень системи вищезазначених складових сутності ділової репутації. Це та група, яку пропонує автор цієї статті. Зокрема, пропонуємо до засобів істотних складових ділової репутації, забезпечення конкурентних переваг віднести додержання норм екологічності, використання ефективних методів менеджменту тощо. Наприклад, зараз деякі українські фірми. Наприклад, мережа онлайн-ресторанів SMILEFOOD першої в українському ресторанному бізнесі початку впровадження системи японського менеджменту Kaizen. Це метод запускає безперервне вдосконалення бізнес-процесів, в тому числі технологію бережливого виробництва, особистої ефективності співробітників та інших аспектів життя компанії. Таку модель менеджменту використовують, як відомо, такі успішні корпорації, як Toyota, Nissan, Canon, Honda, Komatsu, Matsushita і ін. Крім того, таку складову ділової репу-

тації як імідж (здатність підприємства емоційно приваблювати) доцільно доповнити вказівкою на міжнародний імідж держави, до якої належить підприємство або (якщо компанія приватна) – вказівкою на громадянство країни кінцевих володільців підприємства. Мається на увазі дружність або ворожість держави щодо середовища, де визначається імідж (ділова репутація) компанії. Наприклад, національна належність підприємства до РФ або, якщо кінцевими його бенефіціарами є громадяни Росії – практично знищує ділову репутацію компанії в очах багатьох громадян України. Да і не тільки України. Це обумовлюється агресією, ворожістю дій керівництва Росії по відношенню до нашої країни.

Слід також доповнити основні складові ділової репутації підприємства показниками інноваційності бізнесу: інноваційності продукції підприємства, процесу виробництва тощо.

Висновки. За рахунок ділової репутації в сучасних умовах (умовах глобалізації ринкової економіки) може бути забезпечено підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Слід розрізняти такі поняття як «репутація» і «ділова репутація». Репутація – це суспільно-позитивна оцінка соціальних якостей людини, загальна думка, що склалася про когось або про щось.

Ділова репутація вважається вужчим поняттям ніж репутація, оскільки воно охоплює оцінку особи (юридичної особи) лише у сфері суспільно-виробничих відносин.

Виділення зазначених складових репутації має достатньо велике значення. Адже їх оптимізація має допомогти у вирішенні задачі підняття діло-

вої репутації на більш високий рівень, а отже і забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємства. Це по перше. По друге. Достатньо повне визначення усіх істотних складових ділової репутації є дуже важливим для наступної розробки організаційно-правових програмних документів: комплексних (цільових комплексних) програм, стратегій забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Система вищеназаних складових має бути доповнена. Пропонуємо ввести таку складову ділової репутації як імідж доповнити вказівкою як на найважливіший – міжнародний імідж держави, до якої належить підприємство або (якщо компанія приватна) – вказівкою на громадянство країни кінцевих володільців підприємства.

Слід також доповнити основні складові ділової репутації підприємства показниками інноваційності бізнесу: інноваційності продукції підприємства, процесу виробництва тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Берницька Д.І. Ділова репутація як стратегічний чинник розвитку підприємства (Електронний ресурс) / Д.І. Берницька, Н.О. Кравчук // Інноваційна економіка. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_3/41.pdf
2. Горин С.В. Потенциал малых предприятий различных организационно-правовых форм. / С.В. Горин, С.В. Тиньков, // Репутациология. – 2007. – №7. – С. 67-75
3. Гребешкова О. М. Ділова репутація як стратегічний актив компанії / О.М. Гребешкова, О.В. Шиманська // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2007. – № 1-2. – С.493-502.

4. Зайцев І. Добрий гудвіл (Електронний ресурс) / Іван Зайцев // Контракти. – № 16. – Режим доступу: <http://kontrakty.com.ua/show/ukr/article/37/1620067235.html>

5. Репіна І.М. Ділова репутація підприємства: Етимологія та оцінювання нематеріального активу (Електронний ресурс) / Режим доступу: <http://ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/1311/1/Repina.pdf>

6. Радіонов О.В. Ділова репутація підприємства: формування, діагностика, розвиток: монографія. / О.В. Радіонов. – Луганськ: Ноулідж, 2009. – 408с.

7. Серов С.Л. До питання про контроль і нагляд в антикорупційному механізмі сучасної української держави // Наукові записки. Серія: Право. 2019. Випуск 6. Кропивницький: ТЛОВ «ПолімедСервіс», 2019. 158 с. С. 57–61

8. Новіченкова Л. Деловая репутация – от системы к результату // Управление компанией. 2007.- № 2

9. Портер М. Конкуренция / М. Портер; пер. с англ. – М.: Вильямс, 2005. – 608 с.

10. Ламбен Ж.-Ж. Менеджмент, ориентированный на рынок / Ж.-Ж. Ламбен. – СПб.: Питер., 2007. – 800 с.

REFERENCES:

1. Bernytska, D.I., Kravchuk, N.O. (2011). Dilova reputatsiia yak stratehichniy chynnyk rozvytku pidpriemstva [Business reputation as a strategic factor of enterprise development]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative economy*, 3, 41–45. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_3/41.pdf [in Ukrainian].

2. Gorin, S.V., Tinkov, S.V. (2007). Potentsial malykh predpriyatiy razlichnykh organizatsionno-pravovykh form [Potential of small enterprises of various organizational and legal forms]. *Reputatsiologiya – Reputation Study*, 7, 67–75 [in Russian].

3. Hrebeshkova, O.M., Shymanska, O.V. (2007). Dilova reputatsiia yak stratehichniy

aktyv kompanii [Business reputation as a strategic asset of the company]. *Stratehiia rozvytku Ukrainy (ekonomika, sotsiologhiia, pravo) – Development Strategy of Ukraine (economics, sociology, law)*, 1-2, 493–502 [in Ukrainian].

4. Zaitsev, I. (2006). Dobryi hudvil [Good Goodwill]. *Kontrakty – Contracts*, 16. Retrieved from <http://kontrakty.com.ua/show/ukr/article/37/1620067235.html> [in Ukrainian].

5. Riepina, I.M. (2010). Dilova reputatsiia pidpriemstva: etymologhiia ta otsiniuvannia nematerialnoho aktyvu [Business reputation of the enterprise: etymology and evaluation of intangible assets]. *Formuvannia rynkovoï ekonomiky – Formation of market economy, Special issue: Economics of the enterprise: theory and practice*, 1, 155–169. Retrieved from <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/1311/Repina.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].

6. Radionov, O.V. (2009). Dilova reputatsiia pidpriemstva: formuvannia, diahnostyka, rozvytok [Business reputation of the enterprise: formation, diagnostics, development]. Luhansk: Noulidzh [in Ukrainian].

7. Sierov, S.L. (2019). Do pytannia pro kontrol i nahliad v antykoruptsiinomu mekhanizmi suchasnoi ukrainskoi derzhavy [On the issue of control and supervision in the anti-corruption mechanism of the modern Ukrainian state]. *Naukovi zapysky. Seriia: Pravo – Scientific notes. Series: Law*, 6, 57–61 [in Ukrainian].

8. Novichenkova, L. (2007). Delovaya reputatsiia – ot sistemy k rezultatu [Business reputation – from system to result]. *Upravlenie kompaniei – Company management*, 2, 60–63 [in Russian].

9. Porter, M. (2005). Konkurentsia [Competition]. Moscow: Vilyams [in Russian].

10. Lambin, J.-J., Schuiling, I. (2007). Menedzhment, orientirovannyyna rynek [Market-Driven Management: Strategic and Operational Marketing]. Saint Petersburg: Piter [in Russian].